

**Prasības informācijas apzināšanai un apkopošanai par valsts
ilgstošas aprūpes institūcijām un bērnu aprūpes iestādēm
9.2.2.1.pasākuma „Deinstitutionalizācija” projektos
izstrādājamajiem plānošanas reģionu deinstitutionalizācija plāniem**

Prasības paredzētas plānošanas reģioniem, lai kvalitatīvi un pēc vienotiem principiem veiktu esošās situācijas un nākotnes alternatīvu analīzi (turpmāk – analīze) par institūcijām, kuras sniedz valsts finansētus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem un valsts vai pašvaldību finansētus ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem (turpmāk – institūcijas). Šī analīze ir daļa no katra plānošanas reģiona deinstitutionalizācijas plānā (turpmāk – reģiona DI plāns) iekļaujamās informācijas, kam jānodrošina piedāvāto risinājumu sasaiste ar vietējās kopienas kontekstu, pieejamajiem resursiem un reālām mērķa grupas vajadzībām un izaicinājumiem.

Prasības ir izstrādātas saskaņā ar Eiropas kopējām vadlīnijām par pāreju no institucionālās uz sabiedrībā balstītu aprūpi¹, vienlaicīgi ņemot vērā Latvijas kontekstu un deinstitutionalizācijas ieviešanai plānotās aktivitātes.

Analizējot vajadzības un plānojot nepieciešamos pakalpojumus personām ar invaliditāti, ir jābalstās uz invaliditātes sociālo modeli, kas paredz, ka invaliditātes galvenais iemesls nav veselības stāvoklis, bet sekas, kas radušās indivīda funkcionāliem traucējumiem mijiedarbojoties ar šķēršļiem, ko radījusi sabiedrība.

Analīzei ir jāietver informācija par institūcijām trīs līmeņos:

- vispārēja informācija par esošajām institūcijām, to atrašanās vietām un tajās esošajiem klientiem;
- detalizēta informācija par institūciju, kurām tiks izstrādāti reorganizācijas plāni, infrastruktūru un cilvēkresursiem;
- detalizēta informācija par institūciju klientiem, kuri būs projekta mērķa grupa.

Informācija ir jāapkopo par situāciju uz 2017.gada 1.janvāri vai 2016.gadu, ja tiek analizēta informācija gada griezumā.

¹ <http://www.deinstitutionalisationguide.eu/wp-content/uploads/2016/04/GUIDELINES-Final-English.pdf>

Vispārēja informācija par esošajām institūcijām, to atrašanās vietām un tajās esošajiem klientiem

Reģiona DI plāna analīzē ir jāatspoguļo vismaz šāda informācija par plānošanas reģiona teritorijā esošajām institūcijām:

- ✓ institūciju skaits;
- ✓ institūciju sadalījums pa mērķa grupām (bērniem no 0-2 gadiem, bērniem no 3-17 gadiem, personām ar garīga rakstura traucējumiem);
- ✓ institūciju lielums (klientu vietu skaits un klientu skaits, vecums un dzimums, amata vietu skaits un darbinieku skaits);
- ✓ institūcijā uzņemto un izstājušos personu skaits, izstāšanās iemesli;
- ✓ vidējais personu uzturēšanās ilgums institūcijā;
- ✓ institūciju izvietojums (atrašanās vieta lauku teritorijā, ciematā vai pilsētā, norādot attiecīgās administratīvās teritorijas iedzīvotāju skaitu, un attālumu līdz tuvākajai apdzīvotai vietai, kur pieejami veselības aprūpes pakalpojumi (neskaitot neatliekamo palīdzību un ģimenes ārstu), sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi (piemēram, dienas centrs), banku vai pasta pakalpojumi, sadzīves pakalpojumi (piemēram, frizieris) un izglītības un brīvā laika pavadīšanas iespējas);
- ✓ institūciju pieejamība (ceļu infrastruktūra, pieejamība ar sabiedrisko transportu).

Informācija ir jāapkopo par visām plānošanas reģiona teritorijā esošajām institūcijām, kas sniedz institūciju pakalpojumus ārpusģimenes aprūpē esošiem bērniem un pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem. Institūciju saraksts sadalījumā pa plānošanas reģioniem un pašvaldībām ir pievienots 1.pielikumā. Uzsākot reģiona DI plāna izstrādi, plānošanas reģions pārbauda saraksta aktualitāti, un, ja nepieciešams, sarakstu precizē.

Detalizēta informācija par institūciju infrastruktūru un cilvēkresursiem

Par katru institūciju, kurai tiks izstrādāts reorganizācijas plāns², papildus vispārējai informācijai par institūciju plānošanas reģions apzina un analizē vismaz šādu informāciju:

- ✓ tehniskais stāvoklis (ēku vispārējais stāvoklis, telpu sanitārtehniskie apstākļi, apkures sistēma);
- ✓ informācija par personālu (institūcijas vadītājs, darbinieku skaits un pārstāvētās profesijas, t.sk. sadalījums, cik no viņiem iesaistīti klienta aprūpes un rehabilitācijas nodrošināšanā un cik atbalsta funkciju nodrošināšanā (t.sk. administrācija), klientu aprūpē un rehabilitācijā iesaistīto darbinieku skaits uz 1 klientu, darbinieku skaits, kam būs nepieciešama pārkvalifikācija);
- ✓ institūcijas dibinātājs un pārraudzītājs (ministrija, pašvaldība, NVO u.c.);
- ✓ īpašumtiesības (valsts, pašvaldības, privātais);
- ✓ budžets un finansējuma avoti;
- ✓ sniegtie pakalpojumi.

Attiecībā uz VSAC filiālēm plānošanas reģioni var izmantot LM rīcībā esošo informāciju par katru institūciju, un izvērtējuma laikā to aktualizēt.

Detalizēta informācija par institūciju klientiem

Ņemot vērā, ka katram institūcijas klientam, kas būs projekta mērķa grupas persona, tiks veikts individuāls vajadzību izvērtējums, detalizētas informācijas iegūšanai par institūciju klientiem ir jāizmanto individuālo vajadzību izvērtējumu rezultāti. Individuālo vajadzību izvērtējumi tiks veikti visiem ārpusģimenes aprūpē esošajiem bērniem, kuri atrodas institūcijās, un pilngadīgām personām ar garīga rakstura traucējumiem, kas deinstitucionalizācijas procesā iesaistīsies brīvprātīgi (gan institūcijās, gan ārpus institūcijām dzīvojošie) vai uzturēsies VSAC filiālēs, kuras tiks slēgtas. Informācija par institūciju klientiem, kas nebūs projekta mērķa grupas personas, atsevišķi nav jāievāc³.

² Visas institūcijas, kurās uzturas ārpusģimenes aprūpē esošie bērni, un VSAC filiāles, kuras plāno slēgt

³ Ir izmantojama institūcijas rīcībā esošā informācija

Individuālās novērtēšanas procesā tiks ievākta daudzveidīga, kvalitatīva informācija par katru personu. Reģiona DI plāna analīzē ir jāizmanto vismaz šāda informācija par institūciju klientiem:

- ✓ vecums;
- ✓ dzimums;
- ✓ tautība;
- ✓ reliģija;
- ✓ izglītība;
- ✓ kur persona bija pirms ievietošanas institūcijā (ģimenē, dzemdību namā, institūcijā, psihoneiroloģiskajā slimnīcā u.c.);
- ✓ ģimenes saites (vai personai ir ģimenes locekļi/ citi radnieki, vai ar tiem tiek uzturēti kontakti);
- ✓ uzturēšanās ilgums institucionālajā aprūpē;
- ✓ invaliditāte (ir vai nav, pieaugušajiem norādot invaliditātes grupu);
- ✓ ienākumu līmenis (pilngadīgām personām);
- ✓ ievietošanas iemesli (atbalsta pakalpojumu nepieejamība, neatbilstošs mājoklis, nepieejama vide, nabadzība, vardarbība ģimenē vai atstāšana novārtā, nespēja regulāri un savlaicīgi dzert zāles u.c.).

Analīze par iemesliem, kāpēc cilvēki nonāk institūcijās, ir īpaši svarīga, lai mērķtiecīgi plānotu risinājumus problēmām, ar kurām cilvēki saskaras savā ikdienas dzīvē, un kas var novest pie nonākšanas institūcijā.

Visa iepriekšminētā informācija par institūcijām un to klientiem ir jāizmanto vietējā līmeņa vajadzību un iespēju analīzei, kā arī institūciju reorganizācijas plānu izstrādei.